

Verslag gezamenlijke Refereerbijeenkomst 7 april 2022

Refereerbijeenkomst Trendbreuk, Kenniswerkplaats Jeugd en AWPG Limburg

De ervaringsdeskundige lijkt van meerwaarde in de aanpak van armoede

Biedt de inzet van ervaringsdeskundigen kansen in het zoeken naar oplossingen voor armoede? En daarmee ook voor problemen die daar mee verweven zijn, zoals de gezondheidsachterstand die Zuid-Limburg wil inlopen? Het zijn deze donderdagavond 7 april in Voerendaal vragen die centraal staan in de gezamenlijke refereerbijeenkomst van de Academische Werkplaats Publieke Gezondheid Limburg, het programmabureau Trendbreuk en de Kenniswerkplaats Jeugd. Met toehoorders op locatie, in de grote zaal van de Borenborg, en online.

Rianne Reijs, arts Maatschappij en Gezondheid bij de GGD Zuid Limburg, leidt hen deze avond door het programma. Ze geeft na een korte begroeting als eerste het woord aan Latifa Abidi, postdoctoraal onderzoeker en docent armoede breder door in te gaan op de sociaaleconomische positie van mensen. Zo vertelt ze dat mensen met een lage sociaaleconomische status vaak ook een slechtere gezondheid hebben. In cijfers laat ze zien wat de relatie met het opleidingsniveau is. Zo overlijden mensen met een lager opleidingsniveau gemiddeld zes jaar eerder en leven ze vijftien jaar in minder goede gezondheid. Met haar collega's doet ze onderzoek naar mogelijkheden om die verschillen te verkleinen. Dat onderzoek gebeurt in samenspraak met de doelgroep, in een speciale adviesgroep die hiervoor in het leven geroepen is. En ook die is weer onderwerp van onderzoek, namelijk naar de vraag hoe je inclusief onderzoek kunt doen. "Dit sluit beter aan bij de doelgroep, maar voelt soms wat ongemakkelijk, want je geeft een stukje controle weg", zegt Latifa. Maar de voordelen lijken groter, zoals: meer bewustwording bij de onderzoekers, meer interactie met de doelgroep en meer betrokkenheid.

Adviesgroep

De adviesgroep bestaat uit mensen die van weinig geld rond moeten komen. De onderzoekers leggen hen vragen voor, zoals: is er in jullie situatie ruimte om met gezondheid bezig te zijn? Maar ook, vanwege het onderzoek naar inclusief onderzoek, vragen als: voel je je gehoord in de adviesgroep?

Andersom kunnen mensen zelf ook ideeën aandragen. Zo wordt hun ervaringsdeskundigheid dus ingezet in het onderzoek. Een ander mooi voorbeeld daarvan, geeft de volgende spreker: Tamara Jones vertelt hoe zij in het verleden vanuit armoede in de liefde uiteindelijk ook te maken kreeg met financiële armoede. Stress, angst, schaamte en daardoor hulpmijding overheersten haar leven. Tegenwoordig werkt ze als gecertificeerd ervaringsdeskundige in generatie armoede en sociale uitsluiting in Groningen. Een nieuwe opleiding van de overheid, die ze met succes in 2016 afrondde aan de Noorderpoort in Veendam. Nu werkt zij als beleidsmedewerker in de coalities Kansrijke Start, provincie en op het ministerie (SZW) vanuit deze ervaringskennis. Samen met een netwerk aan opgeleide ervaringsdeskundigen door het hele land, zet ze zich onder andere in voor vrouwen in een kwetsbare positie met vergelijkbare ervaringen. “Als je in een gespreid bedje bent geboren en gelukkig bent opgegroeid, is het niet mogelijk om helemaal te begrijpen wat mensen in zo’n situatie doormaken. Ik stel me kwetsbaar op, dan lukt het beter om met moeders in gesprek te komen.” Volgens haar is de inzet van de ervaringsdeskundige niet het gouden ei, maar samen met andere partners kunnen vrouwen wel beter begeleid worden.

Leeratelier armoede

Wat je zoal leert in een opleiding voor ervaringsdeskundigen, wil een vragensteller in de zaal weten. “Dat ik mijn levensverhaal anders kan vertellen, zonder meteen in tranen te staan. Je krijgt ook vakken als psychologie en social work. Het heeft me geholpen om te ontplooiën in wat ik nu doe”, zegt Tamara.

Na een korte pauze, waarin toehoorders thuis en in de zaal even de benen kunnen strekken, krijgt Joost Weling het woord. Hij is docent en onderzoeker social work bij het lectoraat sociale integratie aan Zuyd Hogeschool. In zogeheten leerateliers verkennen deelnemers vraagstukken op verschillende terreinen; één leeratelier gaat in op het thema armoede. Daarin zijn professionals vertegenwoordigd van onder andere woningcorporaties, social work en de gemeente. Joost laat twee benaderingen zien die sociaal werkers kunnen gebruiken, de affirmatieve en de transformatieve benadering. In de eerste wordt gepoogd de ongelijke situatie te herstellen, door te richten op bijvoorbeeld individuele empowerment of hulp. Bij de tweede, transformatieve benadering, wordt de samenlevingsordering bevraagd of veranderd. Ook vertelt Joost over een bezoek van ATD Vierde Wereld aan het leeratelier. “Toen hebben we gesproken over goed bedoeld beleid, dat niet altijd aansluit bij de behoeften van mensen. En dat soms zelfs bijna als vernederend ervaren wordt. Aansluiten bij de doelgroep begint met luisteren en je invoelen in de leefwereld van de ander.” Hij illustreert dat met een gedicht van Joze Kersten, die beschrijft wat het betekent als mensen niet echt naar haar luisteren. “We kunnen er alleen zijn voor elkaar door te luisteren naar elkaar”, citeert hij Joze.

Burgerkracht De Pijler

Dat is eigenlijk precies wat Burgerkracht De Pijler probeert te doen, vertellen Benoît Hameleers en Rene Suijkerbuijk. Dit expertisecentrum, een onderdeel van Burgerkracht Limburg, wil gezamenlijk armoedevraagstukken signaleren, agenderen en aanpakken. “Daarbij richten wij ons op bewegingen van onderop, we ondersteunen burgerinitiatieven. We hebben daar ook een potje met geld voor. Bijvoorbeeld voor de aankoop van een computer, of het oprichten van een stichting”, vertelt Benoît. Er zijn tal van voorbeelden van burgerinitiatieven in Limburg. “En vaak zijn het de mensen in armoede die dit zelf doen.

We zien ook dat de initiatieven elkaar versterken.” Zijn collega Rene beschrijft aansluitend de inzet van ervaringsdeskundigheid in het gemeentelijke armoedebeleid. In Brunssum resulteerde dat bijvoorbeeld in het omarmen van de methode Mobility Mentoring voor mensen die in de schulden zitten. Zij worden in een stress sensitieve omgeving ontvangen door mensen die zelf ervaring hebben met in de schulden zitten en doorgeleid naar passende hulp, bijvoorbeeld de kredietbank of het maatschappelijk werk.

Ongemakkelijkheid

In de slotronde van de bijeenkomst roept Rianne Reijs de sprekers nog eens bij elkaar voor een korte discussie. “De rode draad die ik zie, is ongemakkelijkheid”, zegt zij. “Ongemakkelijkheid in de onderzoeker die een stukje controle uit handen geeft. De ongemakkelijkheid om je echt in te leven in de doelgroep.” Tamara reageert dat mensen gewoon het gesprek moeten aangaan. Onderzoeker Latifa knikt. “Je moet je rol opzij zetten en je kwetsbaar opstellen.” Vanuit de zaal komt de kritiek dat het spreken over de “doelgroep” afstand creëert: “Je creëert een wij en zij.” Latifa neemt daarop opnieuw de microfoon en maakt duidelijk dat dit niet de bedoeling is en ze juist met verschillende groepen willen samenwerken. Tamara vult haar aan: “Ik zou de doelgroep de beroepsgroep willen noemen, want dat zijn wij als ervaringsdeskundigen.” En dat is, zo besluit Rianne, terecht.

Door Karin Burhenne